

UiO : **Det juridiske fakultet**

Forelesninger i selskapsrett

JUS3213, V-2023

Pkt. 1-3 i disposisjonen

Professor Beate Sjøfjell

@SustainabilityLaw #SustainabilityLaw

Forfatterside på SSRN: ssrn.com/author=375947

Dagens temaer

- Målet for min forelesning - en introduksjon til faget:
  - hva er et selskap?
  - selskapers og selskapsrettens betydning
  - andre rettsområders betydning for selskapsretten
  - rettskildene: norske og europeiske

Rammen rundt: integrering av forskning & undervisning

Forskergruppen [Sustainability Law](#) (Bærekraftsrett),

 @SustainablyLaw #SustainabilityLaw

- [Selskapsrettsnytt](#) – tidligere Selskapsrettsgruppen, nå ligger det til Faggruppen i formuerett
- Nye profiler, nye valgemenner fra høsten
- Forskergruppen Sustainability Law vil fortsette med:
  - Arrangementer og litteratur
  - [Blogging for Sustainability](#) («Bærekraftsbloggen»)
  - Masteroppgaver; Vit.ass-stillinger

Hva er et selskap?

Næringsvirksomhet i forskjellige former

- Enkeltpersonforetak:
  - Ingen juridisk person etablert
  - Eier alle midler, fullt ansvar for egen gjeld
- Ansvarlig selskap (ANS)
  - Eget rettssubjekt, deltakerne ansvar for all gjeld
  - Deltakerne eiere? Ikke vanlig sameie
- Aksjeselskap (AS/ASA)
  - Eget rettssubjekt, aksjonærene ikke ansvar for annet enn betalingen for aksjene
  - Aksjeeiere er ikke selskapseiere
- Selskapsrettsfaget omhandler ANS og AS/ASA

Selskaper og selskapsretten

- Selskapers betydning
- Selskapsrettens område
  - Stiftelse, organisering, kompetanse, forhold til medlemmer/aksjonærer, kreditorene og delvis ansatte
- Selskapsretten og forholdet til andre rettsområder
  - Relaterte områder, rammelover, EU-rett

Rettskildene:

Regulering av ansvarlig selskap

- Lovgivning
  - Lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven)
- Forarbeider
  - NOU 1980:19 Lov om selskaper m.v.
  - Ot.prp.nr. 47 (1984 –85)

Rettskildene:

Regulering av aksjeselskapene (AS & ASA)

Aksjelovene:

- Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper
- Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper

Viktige lovendringer de siste årene 1:2

- Endringer 2011-2013:
  - Nedsettelse av aksjekapital. «Forenkling og modernisering»
- Endringer 2016:
  - [Lovendring 16.6.2016 nr. 71](#) om modernisering og forenkling
  - [Forslag om forenklinger 2016](#)
  - [NOU 2016:22: Aksjelovgivning for økt verdiskaping](#)
  - [Endringer i regnskapslov & aksjelovene](#) vedtatt des. 2017
- Endring 2018:
  - [Lovendring 2018-12-14-95](#) (oppløsning, avvikling, mellombalanse mm)

Viktige lovendringer de siste årene 2:2

- Endring 2019:
  - [Lovendring 2019-12-06-77](#) (langsiktig eierskap i noterte selskaper mm)
- Endringer 2021:
  - [Lovendring 2021-05-28-51](#) (endringer i foretakslovgivningen om gjennomføring av møter og geografiske tilknytningskrav)
  - [Lovendring 2021-04-30-26](#) (endringer i verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv.; periodisk rapportering og direktivgjennomføring)
  - [LOV-2021-06-18-99](#) Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven), i kraft
    - Forarbeider: [Prop. 150 L \(2020–2021\)](#)

Introduksjon til rettskildene: Regnskapsrett & revisjonsrett

- Premissleverandør og operasjonaliseringsnivå for selskapsrettslige hensyn
- Bindeledd mellom selskapene, aksjonærene og markedene – og samfunnet for øvrig
- Relevant for kapitalbeskyttelse og økonomistyring: for virksomheten og styrets rolle
- Økende rapporteringskrav i årsregnskapsloven: finansiell, samfunnsansvar og nå også om selskapsledelse
  - Skritt tilbake i Norge i 2017: kaos på Stortinget
- [Lovendring 2021-04-30-26](#) (endring bl.a. i regnskapsloven)

Introduksjon til rettskildene i norsk rett: Spesielt om allmennaksjeselskapene

- Noen andre regler
- Noen andre hensyn
- Mer relevant EU-sekundærrett
- Børsnoterte selskaper:
  - Finansmarkedsretten
  - Selskapsstyring (*corporate governance*)
  - Selskapers bærekraft (*corporate sustainability*)

Introduksjon til rettskildene i norsk rett: Standarder og anbefalinger

Spesielt relevant innenfor *corporate governance* og
samfunnsansvar (CSR)

Corporate governance:

- organiseringen av ledelsen av selskapet,
- retningslinjene for styring av selskapet og
- forholdet mellom aksjonærene og styret og daglig leder

CSR: selskapers samfunnsansvar

- I økende grad omtalt som «corporate sustainability»

NORSK ANBEFALING

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

**Norsk anbefaling om *corporate governance*:
[NUES-anbefalingen](#)**

NUES-anbefalingens rettskildestatus

- *Comply or explain*
- Sanksjoner: Fra offentlig kritikk til strykning
- Semioffiisiell status:
  - Verdipapirhandelloven
  - Verdipapirforskriften
  - Børsens løpende forpliktelser
  - Corporate governance-anbefalingen
  - Årsregnskapslovens krav
  - Legitimitetsproblem?

Selskapers bærekraft: anbefalinger & retningslinjer

- Inkludert i NUES-anbefalingen ([endring 2021](#))
- Et voksende utvalg av andre anbefalinger, retningslinjer, sertifiseringsstandarder og rapporteringssystemer:
  - [OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper](#) og se også [OECDs kontaktpunkt](#)
  - [FNs veiledende prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter](#)
- Opprinnelige tenkt på som «frivillig»; rettsområde i utvikling; integrering i lovgivning

Rettskildebildet for det enkelte aksjeselskap inkluderer vedtekter – og aksjonæravtaler?

- Vedtekter for aksjeselskaper
  - Obligatorisk del av stiftelsesgrunnlaget
  - Innholdet i vedtektene:
    - Minimumsinnhold, aksjel. § 2-2
    - Fravikelse av lov -> vedtektene
    - Også annet kan inntas i vedtektene
  - Selskapsrettslig bindende virkning
  - Selskapets “grunnlov”
  - Endringer i vedtektene
- Aksjonæravtaler

Rettskildene: EØS-rettens betydning

- EØS-rettens betydning: flere plan
- Primærrettens betydning
- «Positiv» harmonisering gjennom sekundærrett
  - Derunder harmonisering gjennom EU-selskapsformer
- «Negativ» harmonisering gjennom rettspraksis
  - Rettspraksis fra EU- og EFTA-domstolene
- Pågående reformprosesser og utviklingen videre

EØS-rettens kilder i et nøtteskall

- EUs traktatrett: to traktater
- EUs sekundærrett: direktiver, forordninger, anbefalinger
- EØS-avtalen som bindeledd
- Rettspraksis: EU- og EFTA-domstolene

Traktatretten

- Traktaten om Den Europeiske Union
- Traktaten om Den Europeiske Unions Funksjon
- Charteret om grunnleggende rettigheter
- Konstitusjonelle prinsipper
- Inneholder blant annet:
  - Overordnede formål
  - **Fri bevegelse av** varer, tjenester, mennesker og **kapital** og den **frie etableringsrett**
  - Beskyttelse mot diskriminering
  - Proporsjonalitetskravet
  - Grunnleggende rettssikkerhetsgarantier
  - Hjemler for sekundærretten

Harmonisering gjennom sekundærrett

- Sekundærrett: EU-lovgivning med hjemmel i traktatene
  - EØS-relevans vurderes for hver gang
- Harmonisering med mål om å:
  - Fremme fri bevegelse av kapital og fri etableringsrett
  - Beskytte aksjonærer, kreditorer og andre involverte parter
- Selskapsdirektivene:
  - Dekker sentrale selskapsrettsområder
  - Inkluderer regnskap og revisjon
  - Grenser innpå finansmarkedsretten

Viktig sekundærlovgivning 1/2

- Inkludert i [Selskapsrettsdirektivet 2017](#):
  - Publisitetsdirektivet
  - Kapitaldirektivet
  - Fusjons- og fisjonsdirektivet
  - Direktivet for grenseoverskridende fusjoner
  - Filialdirektivet
- Viktige 2019-endringer:
  - [Direktiv 2019/1151](#) om digitalisering
  - [Direktiv 2019/2121](#) om grenseoverskridende omdannelser, fusjoner og fisjoner
- Nytt direktivforslag 2022:
  - [Direktiv om bedrifters bærekraftsaksomhet](#) (Corporate Sustainability Due Diligence Directive proposal)
  - Se også bloggposter av [juni 2021](#) og [februar 2022](#)

Viktig sekundærlovgivning 2/2

- Regnskapsdirektiv og –forordning
  - Inkludert regler om såkalt ikke-finansiell rapportering
  - Nytt [direktiv om bærekraftsrapportering](#) (Corporate Sustainability Reporting Directive; 2022)
  - Se bloggpost om forslaget [«Goodbye, non-financial reporting!»](#)
- Revisjonsdirektiv og -forordning
- Eneaksjonærselskapsdirektivet
- Takeoverdirektivet
- Aksjonærrettighetsdirektivet; [reform vedtatt](#) 2017
- Direktivet om sammenkobling av bedriftsregistre

Harmonisering: EU-selskapsformer

- Europeiske økonomiske firmagrupper
- Europeisk allmennaksjeselskapsform (SE)
- Europeiske samvirkeforetak

- Forslag til europeisk aksjeselskapsform (SPE) trukket tilbake (og SUP-forslaget i realiteten også)

- Forslag til Europeisk stiftelse trukket tilbake

Harmonisering: rettspraksis

- «Negativ» harmonisering gjennom rettspraksis
- Utgangspunkt: selskaper er «creatures of national law»
- Etableringsretten: primær og sekundær etablering
- Fri bevegelse av kapital

Rettspraksis om primær etableringsrett

- Primær etableringsrett: valg av selskapsstatutt
- De mindre kjente sakene, bl.a. **Segers**
- **Daily Mail**: skatterettssak med selskapsrettslige konsekvenser
- **Überseering**: hva må til for å påberope etableringsrett?
- **Sevic**: etterfølgende primæretablering
- **Cartesio**: viktig avklaring mht. Daily Mail
- **Vale**: utvikler Daily Mail og Cartesio
- **Polbud**: bekrefter og videreutvikler Vale

Rettspraksis om sekundæretablering

- Direkte og indirekte sekundæretablering
  - Betydning for selskapsstatutt
  - Videre rettsvalgsbetydning
- Fra **Segers** til **Centros**
- **Centros** utløser **NUF-kaoset i norsk rett**
- **Inspire Art**: nederlandsk utprøving av Centros-grensene; «formelt utenlandske selskaper»

Rettspraksis: fri bevegelse av kapital

- Fri bevegelse av kapital og EØS-retten
- **Idryma Typou**: aksjeselskapets natur og ansvarsbegrensningen for aksjonærene
- Sakene i serien **Golden Shares**
  - Spesielt aktuelt ved privatisering
  - Stater må respektere de selskapsrettslige spilleregler
  - Strengere krav til statlig aksjonær enn til privat?
- **Impacto Azul**: grenseoverskridende konsernansvar

EU-rettens rettslige betydningen

- Sekundærlovgivning må tolkes i lys av traktatretten
- Norsk implementeringslov og -praksis må tolkes i lys av sekundærrett og traktatretten
- Norsk lov og praksis må generelt måles opp mot relevant sekundærrett
- Norsk lov og praksis må generelt måles opp mot traktatretten: Traktatreglene og grunnleggende prinsipper på traktatnivå

Pågående reformprosesser

- EUs [Green Deal](#) og utviklingen videre
- Videre lesing om utviklingen i EUs selskapsrett:
  - Bokkapitlet [Selskapsrett og et feministisk bærekraftsperspektiv](#) (2022)
  - Artikkelen [Time to Get Real: A General Corporate Law Duty to Act Sustainably](#) (2022)

Tips og kontaktinfo

- [Følg Europalov](#)
- Meld dere på [vårt nyhetsbrev](#)
- Les Dagens Næringsliv og Aftenposten Økonomi

- Kontaktinfo:

E-post: b.k.sjafjell@jus.uio.no

 [@SustainablyLaw](#) [@BeateSjafjell](#)

[Forskergruppen Sustainability Law](#)